

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 292/2020
29.10.2020.године
Београд

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Божидара Вујичића, председника већа, Весне Субић и Јелице Бојанић Керкез, чланова већа, у парници тужиле АА из ..., коју заступа пуномоћник Павле Јуришић адвокат из ..., против тужене „ОТП банке“ АД Нови Сад, ради утврђења, одлучујући о ревизији тужиле изјављеној против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 228/18 од 15.03.2018. године, у седници већа одржаној дана 29.10.2020. године, донео је

РЕШЕЊЕ

УКИДАЈУ СЕ пресуда Апелационог суда у Новом Саду Гж 228/18 од 15.03.2018. године, у делу става првог изреке којим је потврђен став други изреке пресуде Вишег суда у Новом Саду П 246/2015 од 25.09.2017. године и пресуда Вишег суда у Новом Саду П 246/2015 од 25.09.2017. године у ставу другом изреке и предмет враћа првостепеном суду, на поновно суђење.

У преосталом делу ревизија тужиле се **одбацује**, као недозвољена.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Новом Саду П 246/2015 од 25.09.2017. године, ставом првим изреке, утврђено је да су апсолутно ништаве одредбе члана 2 тачка 9 уговора о дугорочном стамбеном кредиту број .. од 30.07.2008. године закљученог између тужиле АА и тужене „ОТП банке“ Србија АД Нови Сад, којим је прописано да банка има право да измени каматну стопу у складу са Општим условима пословања банке и Одлуком о висини камата банке и одредбе члана 8 тачка 1 уговора о дугорочном стамбеном кредиту број .. од 30.07.2008. године закључен између тужиле АА и тужене ОТП Банке Србија АД Нови Сад, којом је прописано да банка има право да мења каматну стопу, накнаде и остале уговорене услове једнострано према променама пословне политике банке на начин утврђен чланом 7 овог уговора. Ставом другим изреке одбијен је тужбени захтев тужиле у преосталом делу, којим се тражи утврђење апсолутне ништавости и свих осталих одредаба уговора о дугорочном стамбеном кредиту број .. од 30.07.2008. године. Ставом трећим изреке обавезана је тужена да тужилци накнади трошкове парничног поступка у износу од 530.000,00 динара са законском затезном каматом од извршности пресуде до исплате, док су ставом четвртим и петим изреке одбијени захтеви тужиле за накнаду законске затезне камате на трошкове парничног поступка за период од дана пресуђења до дана извршности пресуде и за ослобођење обавезе плаћања судских такси.

Пресудом Апелационог суда у Новом Саду Гж 228/18 од 15.03.2018. године жалба тужиље је одбијена, а жалба тужене делимично усвојена, а делимично одбијена, па је првостепена пресуда потврђена у побијаном ставу 1, 2, 4. и 5. изреке, а преиначена у побијаном делу одлуке о трошковима поступка тако што је обавеза тужене снижена на 234.000,00 динара, са затезном каматом од дана извршности пресуде до исплате. Одбијен је захтев тужиље за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужиља је благовремено изјавила ревизију, побијајући пресуду у целости, због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду, у смислу члана 408. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ бр. 72/11 ...18/20), па је утврдио да је изјављена ревизија основана у делу који се односи на одлуку о утврђењу апсолутне ништавости свих осталих одредаба спорног уговора и у делу у коме је одлучено о трошковима поступка, док је у преосталом делу ревизија недозвољена, у смислу члана 410. став 2. тачка 4. и тачка 5.ЗПП.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности, а у ревизији се уопштено указује на битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374. став 1. истог Закона. Битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 12. Закона о парничном поступку на коју се у ревизији указује, није прописана као разлог због кога се ревизија може изјавити, у смислу члана 407. став 2. тачка 2. истог Закона.

Из утврђеног чињеничног стања произлази да су парничне странке дана 30.07.2008. године закључиле уговор о дугорочном стамбеном кредиту у износу од 8.447.140,30 динара односно 177.582,93 CHF, ради куповине/изградње непокретности – троипособног стана у површини од 90,91м² на петом спрату зграде која је изграђена на кат. парц. бр. .. и .. уписане у лн.бр. .. КО Уговором је утврђен рок отплате кредита на 360 месеци, висина номиналне каматне стопе (6,3% на годишњем нивоу уз пропорционални обрачун) и ефективне каматне стопе (6,67% на годишњем нивоу). Уговорена је обавеза плаћања девизног депозита, провизије за пуштање кредита у течај, начин отплате у ануитетима у висини од 1.219,47 CHF у динарској противвредности, средства обезбеђења кредита и право банке да измени каматну стопу у складу са Општим условима пословања банке и Одлуком о висини каматне банке, уговорена је и могућност превремене отплате кредита, као и ситуација када је корисник кредита у доцњи и камата коју тада дугује, те је констатовано да се на све што није посебно уговорено примењују Општи услови пословања банке, Одлука о висини камате банке, Одлука о тарифи и провизији банке, Закон о банкама и ЗОО, с тим што је констатовано да је корисник упознат са Општим условима, односно другим прописима. Чланом 8. уговора предвиђена је могућност примене измењених општих аката на уговор – да банка има право да мења каматну стопу, накнаде и остале уговорене услове једнострано према променама пословне политике банке, о чему мора да обавести корисника кредита. Поред тога, уговорени су и услови за раскид и измену уговора, као и остале уговорне одредбе кредита ближе описане у образложењу првостепене пресуде.

Тужиља је извршила превремену отплату кредита дана 11.12.2013. године у износу од 36.385,00 CHF (3.423.257,26 динара) након чега је тужиљи банка испоставила нов план отплате са износом ануитета аод 933,91 CHF. Утврђена је висина износа који је банка наплатила на име рата кредита за период од 05.09.2008. године до 07.10.2015. године, као и износ који је тужиља уплатила на име главнице

кредита и камате у периоду од 06.01.2014. године до 07.10.2015. године, као и стање кредита на дан 30.09.2016. године, те висина стања кредита у случају да је тужила са туженом закључила уговор са валутном клаузулом у еврима, уз увећање реалне вредности ануитета у динарима и еврима, све ближе наведено у образложењу побијане пресуде.

Имајући у виду овако утврђено чињенично стање нижестепени судови су закључили да одредбе спорног уговора о кредиту, осим члана 2. тачка 9. и члана 8. тачка 1. уговора нису противне принудним прописима, па нису ни ништаве у смислу члана 103. став 1. Закона о облигационим односима, јер је Законом о девизном пословању у нашем правном систему дозвољено уговарање валутне клаузуле, па се са становишта појаве валутног ризика које уговорнице пружају слободном вољом не може говорити о ништавости ових одредби, без обзира на енормни раст ануитета од чак 234% у односу на динарски износ ануитета у моменту закључења уговора о кредиту. Поремећај на банкарском тржишту и нарушавање начела једнаких вредности узајамних давања би евентуално био разлог за раскид уговора због промењених околности, али тужила није тражила тужбеним захтевом раскид спорног уговора.

Основано се ревизијом указује да су судови погрешно применили материјално право доносећи побијану одлуку.

Према становишту Врховног касационог суда, правилан је став нижестепених судова да се валутна клаузула може уговорити у циљу очувања једнакости узајамних давања – тржишне вредности динарског износа пласираних и враћених кредитних средстава, а што има правно утемељење у одредби члана 15. Закона о облигационим односима и члана 34. став 8. Закона о девизном пословању, те члану 395. Закона о облигационим односима. Међутим, Народна банка Србије предузима мере у циљу очувања курса евра у односу на динар, па пошто врши интервенције на девизном тржишту куповином или продајом одређене количине евра, на који начин обезбеђује директан утицај на вредност евра, курс динара према еврима се формира посредством међубанкарске трговине на девизном тржишту, чиме се обезбеђује курсна стабилност домаће валуте. Народна банка Србије и Влада Републике Србије су 19.12.2008. године закључиле Споразум о циљаној инфлацији, по коме се монетарном политиком Народне банке обезбеђује остваривање циљане годишње инфлације од 4%, па се тако предупређује могући курсни ризик и негативне последице инфлације. Зато се очување еквивалентности узајамних давања путем валутне клаузуле реално може остварити само уговарањем евра као валуте вредновања пласираних динарских средстава кредита. То се потврђује и Одлуком Народне банке Србије којом је 2011. године допуштено индексирање динарских кредита само применом курса евра као валуте вредновања.

Са друге стране, сагласно вољом уговорних страна, осим валутне клаузуле као средства очувања једнакости узајамних давања, може се конституисати клаузула којом ће се преузети валутни ризик од стране банке према њеном повериоцу у целости превалити на кориснике кредита. Таква клаузула је могућа и правно допуштена када се банка – далац кредита на међународном тржишту задужила у одређеној страни валути и преузела обавезу да и враћање примљеног износа по том основу реализује у истој валути. Тада је банка овлашћена да тако прибављена девизна средства непосредно уступи потенцијалним корисницима кредита, што је допуштено чланом 25. Закона о девизном пословању. Услов за то је постојање писаног обавештења којим је корисник кредита пре закључења уговора, на њему разумљив начин, упознат са свим економско-финансијским последицама ризика које ће он преузети прихватањем такве уговорне клаузуле. У том смислу би одредба уговора о кредиту о индексирању

динарског дуга применом курса CHF била ништава, али би уговор о кредиту производио правно дејство и након утврђења ништавости клаузуле о индексацији дуга применом курса CHF. У том случају уговор треба да се изврши конверзијом уз очување једнакости узајамних давања, тржишне вредности датог кредита утврђене на основу званичног средњег курса евра на дан закључења уговора и исплату камате у висини одређеној уговорима о кредиту исте врсте и трајања, закљученим са валутном клаузулом у еврима између истог даваоца кредита и других корисника кредита чије се дуговање утврђује применом званичног средњег курса евра. На све ово указује и Правно схватање Врховног касационог суда усвојено на седници Грађанског одељења одржаној 02.04.2019. године.

Озбиром да судови нису у довољној мери разјаснили могућност уговарања валутне клаузуле и индексирања динарског дуга применом курса швајцарског франка, правилност примене материјалног права у односу на одлуку о утврђењу ништавости преосталих одредби спорног уговора није могла бити испитана, због чега су другостепена и првостепена одлука морале бити укинуте у делу који се односи на ништавост осталих одредби из спорног уговора о дугорочном стамбеном кредиту (осим члана 2. тачка 9. и члана 8. тачка 1.).

У поновном поступку првостепени суд ће поступити по примедбама из овог решења, након чега ће поново одлучити о делу тужбеног захтева који се односи на утврђење ништавости осталих одредби спорног уговора о стамбеном кредиту.

Тужилца нема правни интерес да побија пресуду у делу у коме је у спору успела, а у односу на апсолутну ништавост одредби члана 2. тачка 9. и члана 8. тачка 1. уговора о дугорочном стамбеном кредиту број .. од 30.07.2008. године, због чега ревизија у том делу није дозвољена, у смислу члана 410. став 2. тачка 4. ЗПП. Ревизија није дозвољена ни у делу одлуке о трошковима поступка и законској затезној камати на трошкове парничног поступка, те захтева за ослобођење обавезе плаћања судске таксе, у смислу члана 410. став 2. тачка 5. у вези члана 28. Закона о парничном поступку, због чега је одлучено као у ставу другом изреке.

Из наведених разлога одлучено је као у изреци решења, на основу члана 416. став 2. и члана 413. Закона о парничном поступку.

**Председник већа-судија
Божидар Вујичић,с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић